

© LUC VAN DUICK

SAMEN WERKEN AAN DUURZAME MELKVEEHOUDERIJ

Van de 127 melkveebedrijven uit 10 regio's die deelnamen aan het Interregproject Dairyman behalen de Bretoense bedrijven de hoogste stikstofefficiëntie. Dit blijkt uit de vergelijking van stikstofbenutting tussen de 7 deelnemende landen.

– Diane Schoonhoven, landbouwconsulent Boerenbond

Op de slotdag van het Dairymanproject werden de resultaten toegelicht. Men blikte ook al voorzichtig vooruit naar een vervolgpriject. Een tiental sprekers beklom het spreekgestoelte. "Elk deelnemend land heeft zijn eigen normen wat de stikstofproductie per koe betreft", legde Lies Debruyne van het ILVO uit. "Ierland gaat uit van een jaarlijkse stikstofproductie van 85 kg per koe. In Nederland hangt de stikstofproductie af van de melkproductie per koe en kan dit oplopen tot 163 kg per koe per jaar! Ook de toegestane totale stikstofbemesting (zowel dierlijke als chemische stikstof) varieert sterk. In Duitsland bedraagt deze norm op grasland maximaal 290 kg/ha, terwijl de toegestane totale stikstofbemesting in Nederland met derogatie kan oplopen tot 475 kg/ha." Niet alleen de implementatie

.....
Melkveebedrijven uit Bretagne behaalden de beste stikstofefficiëntie.
.....

van de Europese wetgeving verschilt tussen de deelnemende landen en regio's, ook als we naar de effectieve stikstofbenutting kijken, blijken er grote verschillen te zijn.

Jeff Boonen (LTA-Luxemburg) ging dieper in op de stikstofverliezen. "In Bretagne zien we de minste stikstofverliezen per hectare. In de zomer gaan de koeien op de weide. Ze eten dan vers gras, waardoor de krachtvoergift sterk gereduceerd wordt. Ook in Ierland gaan de koeien veel buiten

grazen. Maar doordat veel stikstof uitspoelt door de grote hoeveelheid regen, ligt de stikstofbenutting toch onder het gemiddelde. In Nederland en Vlaanderen zijn de stikstofverliezen per ha ook aan de hoge kant. Dit wordt veroorzaakt door een zeer intensieve bedrijfsvoering, met een hoge melkproductie per ha en veel aangekochte inputs." Tijdens de talrijke bezoeken van melkveehouders en adviseurs aan andere regio's zijn dergelijke verschillen en achterliggende oorzaken besproken. Dat bracht de deelnemers op nieuwe ideeën voor de eigen bedrijfsvoering. Binnen het Dairymanproject is deze kennis- en ervaringsuitwisseling een belangrijk middel om de Europese melkveehouderij te verduurzamen. "Ook kennistransfercentra (KTC) hebben bijgedragen aan de uitwisseling van ideeën",

voegde Koos Verloop (PRI-Nederland) eraan toe. "De meeste regio's van het Dairymanproject hebben een kennistransfercentrum. Deze centra hebben binnen het project duurzame innovaties uitgetest." Het KTC voor Vlaanderen is de Hooibeekhoeve, waar bijvoorbeeld in een deel van de nieuwe jongveestal een ecovloer werd geplaatst. "De centra hebben onderling kennis gedeeld, maar ook andere stakeholders bereikt zoals de zuivelindustrie, ngo's en scholen. Ook dat laatste is belangrijk. Hopelijk komt deze kennis verder aan bod in het landbouwonderwijs zodat ze overgebracht wordt naar de volgende generatie en niet verloren gaat.

Kennisuitwisseling met burgers

Ook Hans Huijbers (ZLTO-Nederland) beklemtoonde de grote waarde van kennisuitwisseling binnen het Dairymanproject. "Ondernemers, onderzoekers en de overheid hebben van elkaar geleerd uit de nationale en internationale contacten. Landbouwers die zodoende keuzes maken voor verduurzaming, creëren speelruimte en kansen voor de toekomst." Volgens Yves de Boer (provincie Noord-Brabant, Nederland) wordt kennisuitwisseling met de overheid en burger in de toekomst steeds belangrijker om kansen voor de landbouw te garanderen, zeker in een dichtbevolkte regio als Noord-Brabant. "Landbouwers moeten rekening houden met de wensen van de burger. De overheid kan alleen nog vergunningen afgeven aan landbouwers die het verdienen. Daarbij is het van belang dat een landbouwer gebruik maakt van innovaties die helpen om te verduurzamen, bovenop de wettelijke voorwaarden." Ook Ruut Louwers (Interreg Noordwest-Europa) benadrukt het belang van samenwerking en kennisuitwisseling met de burger. "Uiteindelijk is cohesie een belangrijk doel van alle Interregprojecten. De projectresultaten moeten hieraan bijdragen. Niet alleen de cohesie op het platteland moet worden verstevigd. Vanuit Interreg verwachten we dat projectresultaten van belang zijn voor de hele maatschappij. Vandaar dat de samenwerking tussen alle verschillende stakeholders voor ons prioriteit heeft."

Euro-Dairy

Projectcoördinator Frans Aarts (WUR-Nederland) legt uit dat de projectresultaten voor de Nederlandse melkveehouder een zeer hoog rendement hebben. "Door de mogelijkheid voor Nederlandse melkveehouders om deel te nemen aan een systeem van bedrijfsspecifieke excretie (BEX, zie ook *Management&Techniek* 15

van 6 september), bespaart een gemiddeld bedrijf 2000 euro aan mestafzetkosten. Daarnaast kan mest van het eigen bedrijf beter worden benut, wat een kunstmestbesparing van 7500 euro oplevert. Dat betekent een rendement van 9500% als we weten dat het project per Nederlandse melkveehouder 100 euro heeft gekost! En bij een dergelijk rendement durf ik een pleidooi te houden voor een vervolgproject."

Komt er met Euro-Dairy een vervolgproject, dan willen we nog meer melkveehouders inspireren om duurzamer te produceren.

Hoewel de doelstellingen voor een volgende projectperiode nog niet vastliggen, geeft Frans Aerts toch al een idee hoe een volgend project – dat als werktitel 'Euro-Dairy' heeft gekregen – eruit zou kunnen zien. "Een vervolgproject zou zich moeten richten op heel Europa. Maar dat betekent dat er dan enkele zullen zijn die al vaker aan een dergelijk project hebben meegewerkt en enkele die voor de eerste keer

zouden instappen. Daarom denk ik dat we moeten werken met een verplicht programma voor alle regio's met daarnaast een vrijwillig programma dat per regio kan worden ingevuld. Hierdoor zou ook beter rekening worden gehouden met de diversiteit van de regio's."

Ten slotte gaven onder leiding van Dorien Brunt en Céline Hoon (Wing-Nederland) ook andere projectpartners hun idee over een vervolgproject. Hierbij kwam naar

boven dat in de toekomst meer aandacht moet worden besteed aan de boerenpraktijk en aan de uitwisseling van de projectresultaten met melkveehouders die niet deelnemen aan het project. Zodoende zal het vervolgproject 'Euro-Dairy' nog meer melkveehouders in nog meer regio's inspireren om duurzamer te produceren. ■

WAT IS HET DAIRYMANPROJECT?

Het Europese project Dairyman wilde melkveehouders in Noordwest-Europa bewuster maken van een duurzame bedrijfsvoering. Een gerichte uitwisseling van kennis en ervaring stonden hierbij centraal. In totaal namen 130 melkveebedrijven deel, verspreid over 10 Europese regio's. In Vlaanderen namen 12 bedrijven deel.

Bij ons werd het project gecoördineerd door het ILVO, eenheid Landbouw & Maatschappij, in nauwe samenwerking met Boerenbond, Inagro en de Hooibeekhoeve in Geel.